

Makale Bilgisi / Article Info

Geliş / Received: 19.05.2024

Kabul / Accepted: 29.07.2024

Araştırma Makalesi / Research Article

DOI: 10.55666/folklor.1486593

**TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA BİR ÇİZGİ FİLM
İNCELEMESİ: CANIM KARDEŞİM BENİM: UZAYLILAR MI
GELMİŞ?**

Rugeş DEMİR*

Öz

Türk toplumuna ait kültürel değerlerin tanıtılması ve kuşaktan kuşağa aktarılmasında kitle iletişim araçlarının büyük bir payı vardır. Bu payın önemli bir kısmını televizyon ve televizyon kanallarında yayımlanan çizgi filmleri oluşturmaktadır. Çizgi filmler; çocukların hayal dünyasını, dil becerilerini, kavram gelişimini ve bilişsel yeteneklerini geliştirmenin yanında çocukların cinsiyet rollerini ve buna bağlı olarak toplumsal gelişimlerini de etkilemektedir. Dolayısıyla toplumsal cinsiyetle ilgili birçok yargı, doğrudan veya dolaylı bir şekilde çizgi filmler aracılığıyla yansıtılmaktadır. Bu bakımdan çizgi filmlerin yeri geldiğinde çocuklara sosyal değerleri öğretmede aile ve okuldan daha etkili olabildiği ve çizgi filmlerde yer alan kahramanların, çocuklar için bir model oluşturabildiği görülmektedir. Bu noktadan hareketle cinsiyetle ilgili rollerin çizgi filmlerde nasıl yer aldığı ve nasıl işlendiği önemli bir konu hâline gelmiştir. Araştırmada 2016 yılında gösterime giren Türk yapımı “Canım Kardeşim Benim: Uzaylılar mı Gelmiş?” adlı çizgi film, toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmiştir. Çocuk izleyici kitlesine hitap eden bu çizgi film, çekirdek bir ailenin tatil için gittiği bir orman evinde uzaylılar ile karşılaşmasını ve beraber yaşadıkları maceralarını konu edinmektedir. Ataerkil Türk toplumunda erkeklerin ve kadınların toplum içindeki rolleri ve görevleri, filmde aile üyeleri olan; Galip Bey, Leyla Hanım, Mine, Müge ve Mete isimli kahramanlar üzerinden verilmiştir. Çalışmada ilk olarak cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları hakkında bilgi verilmiş ve toplumsal cinsiyetin çizgi filmlerle olan ilişkisi ele alınmıştır. Ardından “Canım Kardeşim Benim: Uzaylılar mı Gelmiş?” çizgi filminde yer alan erkek ve kadın karakterlerin rolleri ve davranışları toplumsal cinsiyet bağlamında analiz edilmiştir. Makalede toplumsal cinsiyet unsurları: “Erkekliğin Toplumsal Misyonları: Üstünlük/Beceri/Bilgelik”, “İş Bölümü: İşin Cinsiyeti” ve “Cinsiyette Kaygı: Erkeklik Krizi” olmak üzere üç başlık altında incelenmiştir. Filmdeki kesitlerden hareketle iş bölümlerinde cinsiyetçi rollerin pekiştirildiği, rollere bağlı olarak erkek egemenliğinin ön planda olduğu, erkeklerin güç, üstünlük ve beceri gibi kavramlarla temsil edildiği ve bunlara karşılık kadınların ise duygusal ve hassas gibi kişilik özellikleriyle temsil edildiği ve sosyal hayatta ikinci plana atıldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet, toplumsal cinsiyet, cinsiyet rolleri, çizgi film, Canım Kardeşim Benim.

* Dr., Bağımsız Araştırmacı. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. Ankara/Türkiye. demirruges@gmail.com. ORCID: 0000-0003-3262-1867.

A CARTOON REVIEW IN THE CONTEXT OF GENDER: MY DEAR SISTER: ARE THE ALIENS COME?

Abstract

Mass media have a great share in promoting the cultural values of Turkish society and transferring them from generation to generation. A significant portion of this share consists of television and cartoons broadcast on television channels. Cartoons; In addition to improving children's imagination, language skills, concept development and cognitive abilities, it also affects children's gender roles and, accordingly, their social development. Therefore, many judgments about gender are reflected directly or indirectly through cartoons. In this regard, it is seen that cartoons can be more effective than family and school in teaching social values to children when necessary, and the heroes in cartoons can serve as a model for children. Starting from this point, how gender-related roles are included in cartoons and how they are handled has become an important issue. In the research, the Turkish cartoon "Canım Kardeşim Benim: Have the Aliens Come", which was released in 2016, was examined in the context of gender. This cartoon, which appeals to a child audience, is about a nuclear family encountering aliens in a forest house where they go on holiday and the adventures they experience together. The roles and duties of men and women in the patriarchal Turkish society, family members in the movie; It is given through the heroes named Galip Bey, Leyla Hanım, Mine, Müge and Mete. In the study, firstly, information was given about the concepts of sex and gender and the relationship between gender and cartoons was discussed. Then, the roles and behaviors of the male and female characters in the movie "Canım Kardeşim Benim: Have the Aliens Come" were analyzed in the context of gender. In the study, gender elements were examined under three headings: "Social Missions of Masculinity: Superiority/Skill/Wisdom", "Division of Labor: Gender of Work" and "Anxiety in Gender: Crisis of Masculinity". Based on the scenes in the film, it has been seen that sexist roles are reinforced in work departments, male dominance is at the forefront depending on the roles, men are represented with concepts such as power, superiority and skill, and women, on the other hand, are represented with personality traits such as emotional and sensitive and are relegated to the background in social life.

Keywords: Sex (gender), gender, gender roles, Cartoon, My Dear Sister.

Giriş

İnsanın yaşam tarzı, içinde bulunduğu topluma bağlı olarak zamanla değişmektedir. Bu değişim ve dönüşümlerin bir kısmı da toplumun bireylere dayattığı kurallar bir başka deyişle cinsiyet rolleriyle ilgilidir. Kişinin doğuştan gelen fiziksel özellikleri onun biyolojik cinsiyetini belirlerken, toplumun bireyi cinsiyetine göre şekillendirme çabası da ‘toplumsal cinsiyet’ kavramını ortaya çıkarmaktadır. “Toplumsal cinsiyet” kavramı kültürel bir olgudur. Bu bakımdan bu kavram, aile, iş hayatı, eğitim, medya ve sağlık gibi birçok alanda yansımaları görülmektedir. Toplumsal cinsiyetle ilgili kalıp düşüncelerin yaygınlaştırılmasında ve aktarılmasında önemli bir gücün kitle iletişim araçları olduğu bilinmektedir. Özellikle bu konuda çizgi filmler önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü çizgi filmlerin, toplumun sahip olduğu kültürel kodları izleyiciye aktarma gibi bir işlevi bulunmaktadır (Demir, 2021: 72).

Son yıllarda Dünya’da ve Türkiye’de gösterime giren çizgi filmlerde toplumsal cinsiyetle ilgili birçok unsuru görmek mümkün olmuştur. Konuyla ilgili olarak Dökmen, “Toplumsal Cinsiyet, Sosyal Psikolojik Açıklamalar” adlı çalışmasında sinema filmlerinin toplumsal cinsiyete dair kalıp yargıları sürdürdüğünü ve insanların düşüncelerini değiştirmede önemli bir rol oynadığını belirtmiştir (2004: 135-136). Bu filmlerin geniş kitleler üzerindeki etkileri ise karmaşıktır, çünkü bireylerin yaş, cinsiyet, dini inanç, yaşam tarzı ve zekâ gibi çeşitli özelliklerine bağlı olarak farklı etkiler yaratabilmektedir. Ayrıca, çizgi filmlerinin yaygın ulaşılabilirliği de onların güçlü bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu nedenle birçok çizgi film, toplumsal cinsiyet bağlamında ele alınıp incelenmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır: “Kral Şakir”, “Neşeli Dünyam”, “Kötü Kedi Şerafettin” ve “Niloya” (Deniz, 2021; Demir, 2021; Yağan Güder vd., 2017). Bu çizgi filmler arasında 2016 yılında yayımlanan ve Türk yapımı olan “Canım Kardeşim Benim: Uzaylılar mı Gelmiş?” adlı film de önemli bir yere sahiptir. Çocuk izleyici kitlesine hitap eden ve folklorik açıdan zengin olan bu çizgi filmde, çekirdek bir ailenin tatil için gittikleri bir orman evinde yaşadıkları maceralar anlatılmaktadır. Türk toplumunun ataeril dönemine ait kültür kodlarını içeren birçok rol ve davranış, filmdeki kahramanlar üzerinden verilmiştir.

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda ölçülebilir ve doğrulanabilir bilgilere ulaşmak için çizgi film birçok kez izlenmiş ve incelenmiştir. Filmde dönemin geçtiği koşullar, aile yapısının kadına ve erkeğe yüklediği roller ve toplumsal cinsiyet rollerinin kadın/erkek üzerinde oluşturduğu etkiler araştırılmıştır. Bu bakımdan çalışmada amaç: “Canım Kardeşim Benim: Uzaylılar mı Gelmiş?” isimli çizgi filmde toplumsal cinsiyetin etkilerini gözlemlemek ve bu kavram çerçevesinde filmi analiz etmektir.

1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet

‘Cinsiyet’ kavramı sözlük anlamı itibarıyla “Bireye, üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişiyi ayırt ettiren yaradılış özelliği, eşey, cinslik, sex” şeklinde tanımlanmaktadır. Buradan hareketle cinsiyet kavramının kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılıkları ifade ettiği görülmektedir. ‘Toplumsal cinsiyet’ ise toplumun bireye yüklediği roller, verdiği görevler, sorumluluklar ve toplumun bireyleri nasıl görmek istediğiyle ilgili bir kavramdır (Üner, 2008: 6). Toplumsal cinsiyetle ilgili önemli çalışmaları olan Amerikalı tarihçi Joan Wallach Scoot (2011: 11) bu kavramı “Bir bedene zorla kabul ettirilmiş bir toplumsal kategori” şeklinde tanımlamıştır. Daha açık bir ifadeyle toplumsal cinsiyet, toplumdaki kadın ve erkek için neyin uygun olup olmadığını temsil eden sosyal bir yapıyı işaret etmektedir. Bu yapı süreç içerisinde bireyin biyolojik cinsiyetine odaklanan bir anlayışı ve düşünce sistemini inşa etmiştir (Vatandaş, 2007: 35- 36). Çünkü toplum içinde erkek ve kadının rolleri, toplumun onları görmek istediği şekilde inşa edilmektedir. Aile, okul ve medya gibi temel toplumsal kurumlar aracılığıyla da bu inşa süreci her iki cinsiyet için pekiştirilmekte ve bireyin rolleri/görevleri içselleştirilmektedir (Erus ve Gürkan, 2012: 208).

Birçok çalışmada erkeklerin toplumda öfkeli, liderlik yönü olan, girişimci, bağımsız ve rekabetçi olarak tanımlandığı; kadınların ise korkak, duygusal, kibar, merhametli ve yardımsever olarak görüldüğü ortaya konulmuştur. Ayrıca kadınların erkeklerden daha az hırslı, saldırgan ve rekabetçi algılandığı için liderlik pozisyonlarında genellikle göz ardı edildikleri belirtilmiştir (Rudman ve Phelan, 2008; Giddens, 2000). Dolayısıyla toplum içinde kadın ve erkek arasındaki ilişkilerin ve her birinin sahip olduğu konumu açıklayan evrensel değerlerin olmadığı, bunların

toplumsal ve kültürel yapının karakterleri tarafından belirlendiği görülmektedir (Kaçar, 2007: 95). Toplumsal cinsiyetin şekillendiği alanların başında ise aile, eğitim ve sosyal çevre gelmektedir. Böyle bir alanda toplumsal cinsiyet, bireylere “kadınlık” ve “erkeklik” rollerini empoze ederken “olması gereken” bir cinsiyet kalıbı meydana getirmeye çalışmaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği ise insan haklarının devamı niteliğinde olup cinsiyet ayrımı gözetmeksizin her bireyin aynı hak ve özgürlüklere sahip olması gerektiğini ifade etmektedir. Herkesin temel hakkı olan özgürlükten yararlanma etrafında şekillenen kadın-erkek eşitliği, temelde tüm dünyada kabul edilen bir kavramdır ve aynı zamanda cinsiyet ayrımcılığına karşı bir uygulamadır. Cinsiyete dayalı ayrımcılık genellikle kadınlara yönelik gerçekleşmektedir. Bu durum kadınların hemen her alanda ikinci plana itilmesine neden olmaktadır. Sosyal dayatmalar olarak gelişen farklılıklar çoğu zaman doğuştan değildir; zamanla ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla her kültürün değerlerine göre dünyanın farklı yerlerinde farklı şekillerde kendini gösteren kadın-erkek eşitsizliği söz konusu olduğunda net çizgiler çizmek mümkün değildir. Fakat kültürler ve toplumlar arasında farklılıklar olsa da kadınlar çoğunlukla aile sorumluluğuna ve ev kadını olma vasıflarına sahiptir; erkekler ise ailenin geçiminden sorumludur (Akın Yalçın, 2017). Böylelikle erkek, yöneten kişi; kadın ise yönetilen kişi durumuna düşmektedir.

2. Toplumsal Cinsiyet ve Çizgi Film

Bir topluma ait kültürel değerlerin tanıtılması ve kuşaktan kuşağa aktarılması konusunda kitle iletişim araçlarının önemli bir payı vardır. Bu payın önemli bir kısmını ise çocuk kitlesine hitap eden çizgi filmler oluşturmaktadır. Çizgi film endüstrisi, gelişen teknoloji ile beraber önemli bir ilerleme kat etmiştir. Dijital ortamda oluşturulan bu filmler, bireyleri sanal dünyaya kolay bir şekilde çekebilme ve bireyin davranışlarını etkileyebilme gücüne sahip olmuştur.

Toplumsal cinsiyet rollerinin sıklıkla karşılaşıldığı ve aktarıldığı alanların başında televizyon ve sinema sektörü gelmektedir. Birçok sinema filmi, cinsiyet kalıplarının inşasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu rollerin, başka bir deyişle cinsiyet ayrımının ilk başladığı yer aile ortamı olsa da kitle iletişim araçları aracılığıyla bu süreç hızlanmakta ve bireyin toplum içindeki rollerini pekiştirmektedir (Renkmen, 2015). Bu açıdan bakıldığında toplumsal cinsiyet rolleri ile medya arasında sıkı bir iletişimin olduğu görülmektedir. Bir anlatı türü olarak filmler, kültürel bir metin özeliği taşımaktadır (Atay, 2020: 137). Bu bakımdan çizgi filmler; insanların maddi kültürünü, manevi kültürünü ve toplumun genetik hafızasını yansıtmada önemli bir rol oynamaktadır. Konuyla ilgili olarak Bingöl, toplumsal hafızanın çizgi filmlerle iç içe olduğunu, çizgi filmlerin toplumsal hafızaya katkı sağladığını ve nesiller arası geçiş aracı olarak kullanıldığını ifade etmiştir (2018: 51-52). Bunun yanında çizgi filmler; çocukların gerçeklik algısının şekillenmesinde, toplumsal yaşayışın öğrenilmesinde ve özellikle toplumsal kalıp yargıların benimsenmesinde etkili içerikler arasında yer almaktadır (Türkoğlu ve Türkoğlu, 2022: 49). Bunun gibi olumlu yönlerinin yanında olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Örneğin çizgi filmlerin eğlence amaçlı sunulması, ideolojik işlevlerini güçlendirmektedir. Yapılan bir araştırmada evrensel izleyici kitlesini yakalamış olan “Pokemon”, “Tom ve Jerry” gibi çizgi filmlerde erkek karakterlerin; zeki, cesur ve güçlü özelliklerle yer aldığı tespit edilirken kadın karakterlerin; duygusal, şefkatli, yardıma muhtaç ve hassas oldukları tespit edilmiştir (Ahmed ve Wahab, 2014: 50). Eğlence amacıyla yapıldığını düşünen seyirci kitlesi, filmi propaganda veya belgesel gibi kritik bir gözle incelemeyen, savunmasız bir şekilde kabul edebilmektedir. Bu durum, filmlerin ideolojik mesajlarını daha etkili bir şekilde yaymalarına olanak tanımaktadır (Erus, 2006: 157-158).

Çizgi filmlerin en büyük izleyicisi çocuklardır. Yirmi birinci yüzyılda televizyon hemen hemen her eve girmiş ve televizyon kanallarının sayısı artmıştır. Bununla beraber çocuk programlarının da yaygınlaşması, çocuk ve televizyon arasındaki ilişkiyi sıklaştırmıştır (Işık, Erdem, Güllüoğlu ve Akbaba, 2007: 95). Günümüzde televizyon dışında diğer teknolojik aletler olan cep telefonu, tablet ve bilgisayarla da çizgi filmler izlenerek süreç ilerlemektedir (Aral ve Keskin, 2018). Yapılan bir araştırmaya göre çocukların günde 3-4 saat aralığında televizyon izlediği belirtilmiştir (Öktem vd., 2006: 5). Bu oran çocukların okulda geçirdikleri süreye denk geldiği hatta aştığı görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında çizgi filmlerin, çocukların yaşam tarzını kolaylıkla etkileme gücüne sahip olduğu söylenebilir. Dolayısıyla toplumsal cinsiyetle ilgili birçok yargının çizgi

filmlerde nasıl yer aldığı ve nasıl işlendiği önemli bir konu olmuştur. Çünkü çizgi filmler, yeri geldiğinde çocuklara sosyal değerleri öğretmede aile, okul ve din kurumlarından daha etkili olabilmektedir (Özgökbel Bilis, 2011). Bu bakımdan çizgi filmleri üreten, tasarlayan ve kurgulayan kişilere büyük bir sorumluluk düşmektedir. Çünkü bir anlamda bu kişiler toplumsal yapıların kültürel üreticileri sayılmaktadır. Bunun dışında yayın kuruluşlarının ideolojik eğilimleri ve yayın politikaları da çizgi filmlerin içeriğini doğrudan etkileyebilmektedir. Buradan hareketle yerli bir yapım olan “Canım Kardeşim Benim: Uzaylılar mı Gelmiş?” filmi toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmiştir.

3. “Canım Kardeşim Benim: Uzaylılar mı Gelmiş” Filminde Toplumsal Cinsiyet Örüntüleri

Filmin Künyesi

Yönetmen ve Senarist: Murat Kürüz

Yapımcı: Murat Kürüz, Burcu Kürüz

Kurgu: Burcu Kürüz

Müzik: Kenan Yılmaz

Film Türü: Çizgi film/ macera

Ülke/Yapım Yılı: Türkiye/2016

Vizyon Tarihi: 7 Ekim

Süre: 86 dakika

“Canım Kardeşim Benim: Uzaylılar mı Gelmiş?” adlı sinema filmi, Türk yapımı yerli bir çizgi filmidir. Murat Kürüz’ün yönetmenliğini yaptığı bu film, 7 Ekim 2016 tarihinde yayıma girmiştir. Filmin özeti şu şekildedir: Galip Bey, çekirdek ailesini tatil için bir orman evine götürür. Bu tatilde Galip Bey’e evin diğer üyeleri olan; Leyla Hanım, Müge, Mine, Mete ve evin kedisi Mıncır ile köpeği Biber eşlik eder. Müge, kendisinden küçük olan Mine ve Mete isimli kardeşleriyle ormanda piknik yapar. Ormanda küçük kardeşleri Mete kaybolur. O sırada dünyalı aileleri yakından tanımak için görevlendirilmiş Kof ve Tostos isimli uzaylılar ormanda Mete’ye rastlarlar. Bir süre Mete ile vakit geçiren uzaylılar, çocuğun bir bebek olduğunu ve onun bir ailesi olabileceğini düşünür. Uzaylılar, Mete’nin ailesini bulmak için ormanda gezinmeye başlar. Müge ve Mine, kardeşleri Mete’yi uzaylılar ile görünce şaşırırlar ve onları takip etmeye başlarlar. Mete, ormanda su içmek için girdiği gölde akıntıya kapılır. Uzaylılar, olup bitene bir anlam veremedikleri için gölün kenarında Mete’yi izler. O esnada kardeşlerinin boğulduğunu gören Müge ve Mine paniğe kapılır ve soluğu uzaylıların yanında alırlar. Müge, uzaylılardan yardım ister. Bunun üzerine Tostos göle girer ve Mete’yi kurtarır. Müge ve Mine, uzaylılardan zarar gelmeyeceklerini anlayıp güvenmeye başlarlar. Uzaylı olan Kof ve Tostos kendilerini tanıtır ve dünyalı aileleri tanımak için buraya geldiklerini anlatırlar. Müge ve Mine, uzaylılara yardım etmek isterler; fakat bu durumu ailelerini nasıl anlatacaklarını bilmezler.

Çocuklar bir süre uzaylılar ile beraber farklı coğrafyaları gezerler. Tatilin bitmesine az bir süre kala Müge ve Mine, uzaylıları aileleriyle tanıştırmak için bir yola girerler. Kof ve Tostos, yaşlı kılığına girip eve gelirler ve Galip Bey'e ormanda kaybolduklarını söylerler. Galip Bey, iki yaşlı insana yardım etmek için evine davet eder ve onları pikniğe götürür. O esnada Kof ve Tostos dünyahıları, başka bir deyişle insanları daha yakından tanıma fırsatı bulurlar ve onlarla ilgili birçok bilgiye sahip olurlar. Piknik günü ormandaki ev yanmaya başlar. Galip Bey'in yangını söndüremediğini gören uzaylılar, uzay aracıyla su püskürterek yangını söndürür. Galip Bey gördükleri karşısında hayal gördüğünü zanneder ve bayılır. Mine ve Müge sonrasında olup biten her şeyi anlatırlar. Bunun üzerine Galip Bey ve Leyla Hanım, kendilerine yardım eden uzaylılara teşekkür ederler ve onları memnun etmek için uğraşırlar. Galip Bey, uzaylılara; tavla, futbol ve güreş gibi sporları öğretir. Leyla Hanım da onlara çeşitli yemekler yapar. Böylelikle uzaylılar ile güzel vakit geçiren aile, tatilin bitmesiyle beraber vedalaşır.

3.1. Erkekliğin Toplumsal Misyonları: Üstünlük/Beceri/Bilgelik

Toplumsal cinsiyetle ilgili konuların başında erkeklerle bağdaştırılan; üstünlük, güç ve beceri kavramları gelmektedir. Ataerkil bir toplumda erkekler bu kavramlar üzerinden toplumda bir statü kazanmaya çalışmaktadır (Bektaş ve Barut, 2019: 118). Çünkü erkek kimliğinin üretilmesi ve toplumda kabul görülebilmesi için toplumun beklentilerine göre hareket etmesi ve belli başlı özelliklere sahip olması gerekmektedir (Demiriz ve Baran, 2018: 1075). “Canım Kardeşim Benim: Uzaylılar mı Gelmiş?” filminde bu kavramlar, aile babası olan “Galip Bey” üzerinden verilmiştir. Filmin birçok yerinde Galip Bey'e “üstünlük”, “güç”, “beceri” ve “bilgelik” ile ilgili özelliklerin yüklendiği görülmektedir. Bu yönüyle kahramanın, Türk toplumundaki aile içi geleneklerini ve rollerini sürdürdüğü görülmektedir. Konuyla ilgili bir örnek; sabah kahvaltısında yapılan bir sohbette geçmektedir. Henüz yaşları küçük olan Mine ve Müge isimli kız kardeşler, babaları Galip Bey'e uzaylılarla ilgili merak ettikleri soruları sorarlar. Kız kardeşler, uzaylıların varlığına inanmayan babalarının uzaylılarla bir araya geldiğinde nasıl tepki vereceğini merak edip sorarlar. Galip Bey, babalığın ve erkekliğin vermiş olduğu bir misyonla uzaylılara nasıl tepki vereceğini anlatır. Filmde diyaloglar şu şekilde geçmektedir:

Mine: *[Uzaylılardan]* “Korkar, kaçır mısın babacığım?”

Galip Bey: *Ben mi kaçacağım? Ben uzaylılardan kaçacağım ha! Babanı tanıtmıyor musun? Uzaylılar benden kaçsın. Benim gözüm karadır bilmez misin?*

Lale Hanım: *Sahi Galip bir uzaylı ile karşı karşıya gelsen ne yaparsın? Gerçekten merak ettim. Ne yaparsın aslan kocacığım?*

Galip Bey: *Bir kere asla kaçmam. Yani ben korkmam. Soğukkanlıyım, biliyorsun. Önce uzaylıların gözlerinin içine bakarım: sert ve kararlı. Bakışlarımla onlara meydan okurum.*

Leyla Hanım: *Kocaman bir uçan daire burada duracak. İçinden içiş bücüş suratıyla, kocaman elleri kollarıyla, kırmızı gözleriyle belki de kuyruklu bir uzaylı sana gelecek. Valla ben çok korkarım. Şak diye düşer bayılırım.*

...

Galip Bey: *Tabii elinde silah varsa yani kaçmam; ama havaya sızır, sıkı bir uçan tekme atarım.*

Galip Bey'in verdiği cevaplara bakıldığında ailesini korumaya yönelik bir tavır aldığı ve bu yolda gücünü ve üstünlüğünü kanıtlamaya yönelik cümleler kullandığı görülmektedir. Özellikle diyaloglarda Galip Bey'in kendisi için kullandığı “gözü kara”, “soğukkanlılık”, “sert ve kararlı”; “meydan okuma”, “uçan tekme” gibi ifadeler ataerkil bir ailede erkeğin veya babanın sahip olduğu özelliklerdir. Öyle ki erkeklik temelde bir meydan okumadır. Bu meydan okuma keskin, iddialı ve abartılı olmak durumundadır (Bora, 2009: 832). Buradan hareketle Galip Bey'in uzaylılar ile ilgili meydan okuması hem iddialı hem de abartılıdır. Bununla ilgili Sancar da bir çalışmada güç, akıl, rekabet, şiddet uygulayabilmek, risk almak ve kahraman olma gibi özelliklerin erkeklik belirtisi olarak kabul edildiğini, duygusallık ve pasiflik gibi özelliklerin de kadınlık belirtisi olarak görüldüğünü ifade etmiştir. (Sancar, 2020: 28-29). Buradan hareketle filmde Leyla Hanım, uzaylıların bir anda karşısına çıkması durumunda korkup bayılacağını ifade etmiştir. Dolayısıyla filmdeki diyaloglara bakıldığında Sancar'ın belirttiği gibi güç ve kuvvet kavramları Galip Bey

üzerinden ifade edilirken hassaslık, korku ve narinlik gibi duygular ise Lale Hanım üzerinden anlatılmıştır. Bu durumda cinsiyet rollerinin desteklendiği ve ona hizmet edildiği görülmektedir.

Birçok çizgi filmde benzer ifadelere ve davranışlara rastlamak mümkün olmuştur. Bu tarz cinsiyetçi ifadeler, toplumun kültür hafızasında önemli bir yer edinmekle kalmayıp süreç içerisinde bu düşünce yapısı sabitlenmekte ve giderek güçlenmektedir (Demir, 2021: 150). Filmde geçen bu diyalogların filmin sonunda kahramanların göstermiş olduğu tepkiler açısından farklı geliştiği görülmüştür. Uzaylıları gören Leyla Hanım, soğukkanlı davranarak durumu normal karşılamış ve uzaylıların varlığını kabul etmiştir. Galip Bey ise uzaylılarla karşılaştıktan sonra korkmuş ve bayılmıştır. Bir süre sonra ayılıp kendisine gelmeye çalışan Galip Bey'in, uzaylıları ikinci kez gördüğünde korkudan tekrar bayıldığı görülmüştür. Dolayısıyla filmde cinsiyetçi rollerin yer değiştirdiği görülmüştür.

Filmin bir başka bölümünde olaylar karşısında babanın/erkeğin ve annenin/kadının verdiği tepkiler önemlidir. Herhangi bir olumsuz olayda baba genellikle soğukkanlı davranıp olayı yatıştırmaya çalışmaktadır. Anne ise genellikle herhangi olumsuz bir durumda telaşlanmakta ve korkmaktadır. Filmin başlarında Leyla Hanım, ormanda gezintiye çıkan çocuklarının eve dönmemesine endişelenip korkarken Galip Bey'in ise durumu son derece sakin karşıladığı hatta yer yer alaya aldığı görülmüştür:

Leyla Hanım: *Mine ve Müge'ye ormandan çok uzaklaşmamalarını tembihledim. Umarım beni dinlerler.*

Galip Bey: *Endişe etme hayatım. Sadece arada bir aç kurtlar ve yaban domuzları sağa sola saldırıyorlar!*

Leyla Hanım: *Şakası bile hoş değil. Allah korusun!*

...

Leyla Hanım: *Ay, çocuklar nerede kaldılar! Dönmeleri gerekiyordu!*

Galip Bey: *Oyuna kaptırılmışlardır kendilerini. Gelirler, gelirler.*

...

Leyla Hanım: *Ben çocukları merak etmeye başladım Galip. Kaç saattir geri dönmediler.*

Galip Bey: *Tamam karıcığım tamam, telaş etme. Şimdi ben onları bulurum.*

Leyla Hanım: *Lütfen çabuk ol!*

Filmin sonunda da buna benzer örnekler bulunmaktadır. Piknikte yaşlı kılığına giren uzaylılar ile beraber yemek yiyen Galip Bey, evinden dumanların yükseldiğini görür. O esnada Leyla Hanım ile kızları Mine ve Müge telaşlanır ve buna yönelik tepkilerini ortaya koyarlar. Galip Bey ise durumla ilgili soğukkanlı davranarak evin olduğu yere doğru koşar. Ardından yangını söndürmek ve hayvanları kurtarmak için mücadele eder. Filmde geçen diyaloglar şu şekildedir:

Galip Bey: *Ağaçların arkasından gelen dumanları gördünüz mü?*

Mine: *Bir şey yanıyor!*

Mıncır: *Burnuma yanık kokusu geliyor!*

Leyla Hanım: *Orada sadece bizim evimiz var Galip!*

Müge: *Evimiz mi yanıyor!*

Mine: *Eyvah!*

Leyla Hanım: *Orman evimiz yanıyor olamaz. Allah'ım bize yardım et!*

Görüldüğü üzere herhangi bir olumsuz durumda Galip Bey'in ve Leyla Hanım'ın verdiği tepkiler birbirinden farklıdır.

Filmin bir başka bölümünde Galip Bey, gölden balık tuttuğu sırada dengesini kaybedip suya düşer. Suda baygın bir şekilde duran Galip Bey'i gören çocuklar oldukça telaşlanır ve uzaylı Tostos'dan yardım isterler. Tostos, Galip Bey'i sudan çıkararak hayatını kurtarır. Bir süre sonra

kendine gelen Galip Bey, suya düştüğünü hatırlamaz ve çocuklara neden ıslandığını sorar. Müge ve Mine, babalarının hayatını kurtaran uzaylıların kimlikleri açığa çıkmaması için olayı doğru bir şekilde anlatmazlar. Galip Bey balık tutmaya kaldığı yerden devam eder. Bir süre sonra yine düşecek gibi olur. O sırada Müge, babasını dikkat etmesi konusunda tembihler. Galip Bey, daha önce ölüm tehlikesiyle karşı karşıya kaldığını bir kenara bırakıp bir kez daha güçlü ve mücadeleci olduğunu dile getirmekten çekinmez:

Müge: Babacığım, aman dikkat! Bir daha bir kaza olmasın.

Galip Bey: Unutmayın! Babanız sporcudur. Suyu düşer, kalkar, gene balık tutmaya devam eder.

Filmin ilerleyen bölümlerinde aile üyeleri ve yaşlı kılığına giren uzaylılar sofraya oturur. Yemekte Leyla Hanım, mangalın geç de olsa yandığını ve balıkların güzel piştiğini dile getirir. Galip Bey, yapılan bu yorumdan büyük memnuniyet duyar ve orada kendisinin iyi balık tuttuğunu ve iyi pişirdiğini dile getirerek bir kez daha becerikli olduğunu tekrarlar. Fakat olayın aslında böyle olmadığını evin üyeleri bilir ve bununla ilgili arka planda yorum yapmaktan çekinmezler. Filmde bununla ilgili diyaloglar şu şekilde geçmektedir:

Leyla Hanım: Biraz geç oldu ama mangal sonunda yandı.

Galip Bey: Mangal benim elimden kurtulamaz. Bir şekilde yanacak

Leyla Hanım: Bu balıklar da çok güzel pişmiş!

Galip Bey: Ayıptır söylemesi; iyi balık tutar iyi de balık pişiririm

Müge: (gülerek) arada suya da düşer

Mine: Aman sus hiç hatırlatma.

Filmde “beceri” kavramı hep Galip Bey üzerinden aktarılmıştır:

Mıncır: Galip Bey bildiğiniz gibi tüm uzak doğu sporları hakkında bilgi sahibi. Gösterinin sonunda Türk güreşini öğretmek için denemeler yaptı.

...

Galip Bey becerilerini sergilerken çok mutluydu. Çiğ köfte yapmayı öğretti Tostos’a.

...

Tavla öğrenmeden olmaz. Koftavlayı hemen öğrendi. Galip Bey ilk oyundan sonra hep yenilince tavla oynamaktan vazgeçti.

...

Çok becerikli olan Galip Bey, uzay aracını kullanırken çocukluk yıllarına gitti.

Toplumsal cinsiyet meselesinde “baba” figürü önemli bir yer tutmaktadır. Erkekliğin en önemli hallerinden biri babalıktır. Günümüzde ataerkil bir yapıya sahip olan toplumda babanın görevleri arasında aileyi geçindirme, eşi ve çocukları korumanın yanında az da olsa çocukların gelişimi ve eğitimi konusunda sorumluluk sahibi olmaktır (Tin ve Alptekin, 2022: 186). Filmde Galip Bey’in farklı konularda bilgi sahibi olduğu ve bunları çocuklarına aktardığı görülmektedir. Mine ve Müge de toplumsal normların bir gereği olarak erkeklerin başka bir deyişle babaların her konuda bir fikirlerinin ve bilgilerinin olduğunu düşünür. Filmin başından sonuna kadar her türlü ihtiyaçlarında akıllarına sadece babaları gelmektedir. Bilimsel hiçbir konuda anneye danışılmamaktadır. Filmde geçen şu kesit bunu kanıtlar niteliktedir:

Mine: Abla sence bu ağaçlar kaç yaşında?

Müge: Ne meraklısın, nereden bileyim?

Mine: Babam olsa bilirdi

Aynı zamanda babanın, çocukları koruduğu ve onların her türlü problemlerinde yanlarında olduğu görülmüştür. Filmin bir yerinde Müge’nin “Babam her zaman bir çare bulur” ifadesi de bunu kanıtlar niteliktedir. Bunlara ek olarak filmde, aile üyelerinin baba ve anne ile ilgili söylemleri de önemlidir:

Mine: *Babam her zaman çok iddialıdır*

Kof: *Babalar hep böyle midir?*

Mine: *Babalar evde son sözü söylerler*

Tostos: *Patron, babalar mı yani?*

Müge: *Ne demek istediğini anlamadım ama bizim evde hep babam konuşur, nedense hep annemin dediği olur*

Mıncır: *Son sözü her zaman Lale Hanım söyler. Lale Hanım olmasa hemen evde işler karışır. Sağ olsun, Lale Hanım bütün evi çekip çeviriyor.*

Diyaloglardan hareketle modern bir aile yapısının çizildiği görülmektedir. Aile içinde her ne kadar kararları veren Galip Bey görülse de kararın onaylanması için Lale Hanım devreye girmektedir. Bu bakımdan filmin başından sonuna kadar Lale Hanım'ın Galip Bey'e danışmanlık yaptığı söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında filmde kadın-erkek rollerinin dışında bir temsil bulunmaktadır. Galip Bey'in biraz çocuksu olması ve kendisinin sahip olduğu üstün özellikleri abartması fakat her seferinde bunlarla ilgili hayal kırıklığı yaşaması filmde dikkat çekilen özelliklerdir. Diğer bir yandan Lale Hanım'ın aile içindeki baskın, sakin ve olgun tarafı ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla Galip Bey, aile içinde tek başına bir otorite gibi temsil edilmemektedir. Konuyla ilgili karar alma süreçlerinde eşyle hareket eden, onu dinleyen bir karakter çizilmiştir. Bu bakımdan cinsiyetçi klişe algıların karşısında olumlu ve modern bir aile yapısı yer almıştır.

3.2. İş Bölümü: İşin Cinsiyeti

Cinsiyete dayalı ilişkiler, toplumda "iş bölümü" üzerinden şekillenmektedir. İş bölümü temelde kadınların ve erkeklerin ne yapması ve yapmaması gerektiği konusunda toplumun fikir ve değerlerine dayalı olarak kadın ve erkeklere farklı rol ve sorumlulukların tahsis edilmesini ifade etmektedir (Urhan, 2015: 22). Toplumun oluşturduğu cinsiyete dayalı iş bölümüne göre erkekler aileye bakan ve aileyi geçindiren kişilerdir. Bu durum, ataerkilliğin erkeklere tanıdığı ayrıcalıklardan biridir. Erkeklerin bu tür görevleri üstlenmesinin kadınların cinsel, sosyal ve ekonomik açıdan hâkimiyetini korumaktadır. Başka bir deyişle cinsiyete dayalı iş bölümü, erkek egemenliğini belirlemektedir (Yaman, 2012: 12). Dolayısıyla erkek, bu yönüyle özel alanda aile reisi konumunda olmaktadır. Bunlara karşılık kadınların ise evde kalmaları ve bakım sağlamaları istenmektedir. Daha açık bir ifadeyle kadının birincil rollerinin evle sınırlı olması beklenmektedir. Bu görev paylaşımı toplum tarafından her ne kadar doğal görünüp kabul edilse de bu durum cinsiyete dayalı bir sömürünün ve eşitsizliğin yansımasıdır. Erkek bu yolla kadın üzerindeki hâkimiyetini resmîleştirmeye çalışmaktadır (Çapar, 2006: 67-68). Kadın ise her defasında ev sorumlulukları üzerinden "anne" ve "eş" kimliğiyle toplumda yer almaya zorlanmaktadır. Bu kalıp yargılar, televizyon ve çizgi filmler üzerinden çocuklara öğretilmeye çalışılmaktadır. Çizgi filmde bununla ilgili birçok örneğe rastlanmıştır.

Çizgi filmde Galip Bey'in birçok kez odun toplayıp ateş yaktığı, balık tuttuğu, valiz taşıdığı ve ara ara ev işleriyle ilgili problemleri çözdüğü ve tamir işleriyle uğraştığı görülmektedir. Leyla Hanım'ın da genellikle yemek yaptığı ve hayvanlara yem verip bakımlarıyla ilgilendiği görülmektedir. Kadın ve erkeklerin iş bölümleriyle ilgili en net bilgi, uzaylıların Galip Bey'in ailesiyle beraber gittikleri piknik yerinde geçmektedir. Piknikte Galip Bey, misafirleri için balık tutar. Kof ve Tostos, dünyalı aileyi gözlemleyerek kadın ve erkeğin yaptığı işlerle ilgili bazı çıkarımlarda bulunurlar. Bölümde ilgili diyaloglar şu şekilde geçmektedir:

Leyla Hanım: *Biz çocuklarla hemen kurarız sofrayı,*

Mine: *Tabii tabii biz her zaman yardım ederiz annemize*

Müge: *Babam önce balık tutar sonra da mangal yakar.*

Kof: *Ateş yakma işi babaların, erkeklerin.*

Tostos: *Evet patron, kadınların ve erkeklerin görevleri farklı.*

Kof: *Erkekler avcı demek ki!*

Tostos: *Çocuklar ve karısı yiyorlar.*

Diyaloglarda mutfakla ilgili rollerin kadına yüklendiği görülmektedir. Ev içinde mutfak bölümü, kadınlarla özdeşleştirilmiş bir mekân hâline gelmiştir. Craik, “Annenin Oluşumu: Mutfağın Evdeki Rolü” adlı çalışmasında modern dönemden önce mutfağın kamusal bir statüye sahip olduğunu ve kadınların da yönetim gücünü temsil ettiğini vurgulamıştır. Fakat modern dönemle beraber mutfağın yalnızca kadınlığın ve anneliğin bir göstergesi olarak dönüştüğü ifade edilmiştir (Craik, 1989: 62). Filmde uzaylıların, dünyalı aileyle ilgili yaptıkları gözlemlere bakıldığında erkeklerin eve sürekli yemek getirdiği, kadınların da getirilen yemeğin hazırlığını yaptığı ve yediği görülmüştür. Dolayısıyla burada olumsuz anlamda bir cinsiyetçi yaklaşıma vurgu yapılmıştır.

Çizgi filmin bir başka yerinde Galip Bey, elinde bir süt kabı ile gelir ve Leyla Hanım’a: “Çocuklara taze süt. Yarın bize güzel bir sütlaç yaparsın artık” der. Burada aynı şekilde “erkek getirir, kadın yapar” algısı hâkimdir. Filmin ilerleyen bölümlerinde kadın ve erkeğin iş bölümleriyle ilgili görevler özetlenmektedir. Kof ve Tostos, Mine ve Müge’ye: “Anneler ne yapar, annelerin evdeki görevi nedir?” şeklinde bir soru yöneltirler. Müge, sosyal hayatta annelerin bir başka ifadeyle kadınların rollerini şu şekilde sıralar:

Müge: *Anneler her şeyi yapar, bebek yapar, çocuk büyütür, ev işleri yapar, bazısı iş de yapar yani çalışır, para kazanır.*

Kof: *Hmmm! Annenin işi çok zor.*

Görüldüğü üzere filmde annelerin temel görevleri çocuk doğurma, çocuk bakma, büyütme ve ev işleri ile sınırlandırılmıştır. Kadının biyolojik yapısından kaynaklanan üreme özelliği kadının adının cinsiyet rolleri üzerinden annelik kavramıyla beraber anılmasına yol açmıştır (Tuğrul, 2019). Dolayısıyla ataerkil bir yapıya sahip olan Türk toplumunda hamile olmak, doğurmak ve çocuk bakmak kadınlığın bir göstergesi olarak görülmüştür (Boz vd., 2018). Diyalogda geçen “Bazısı iş de yapar” ifadesinden bu durumun nadir olduğu başka bir deyişle az bir orana tekabül ettiği belirtilmiştir. Ayrıca Kof’un bunlara bir anlam veremeyip “Hmmm! Annenin işi çok zor.” ifadesi de cinsiyetçi rollerin getirmiş olduğu olumsuzluklara dikkat çekme açısından önem taşımaktadır.

Kadın ve erkeğin sosyal hayattaki iş bölümü yaptıkları hobilere de yansımaktadır. Filmde bununla ilgili örnekler rastlanmıştır. Galip Bey, kendilerine misafir olan uzaylılarla vakit geçirmek için onlara tavlâ, Türk güreşi, futbol ve karate öğretir. Aynı zamanda Galip Bey, uzaylılara ait olan uzay aracını sürerek becerikli olduğunu göstermeye çalışır. Bunlara karşılık olarak da Leyla Hanım, Tostos’a hamur açmayı ve mantı yapmayı öğretir. Dolayısıyla erkek kahramanla ilgili hobilerde futbol, güreş, tavlâ ve karate gibi spor dalları betimlenirken kadın karakterle ilgili sadece hamur açma ve mantı yapma gibi durumlar ortaya konulmuştur. Bu da yine iş bölümünün hobilere olan yansımalarını göstermektedir.

3.3. Cinsiyette Kaygı: Erkeklik Krizi

Toplumsal cinsiyetle ilgili üstünde durulması gereken bir başka konu “erkeklik krizi”dir. Erkeklik krizi, bir erkeğin otoritesinin sarsılması, tehlikeye düşmesini veya cinsiyetiyle ilgili yaşadığı yoğun kaygıları ifade etmektedir (Bozok, 2019: 171). Başka bir deyişle bu kavram, modern toplumlarda erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerini ve kimliklerini sorguladıkları, bu rollere uyum sağlamakta zorlandıkları ve geleneksel erkeklik algılarının değişime uğradığı durumları tanımlamak için kullanılan bir terimdir. Genellikle otoritesi sarsılan erkeklerde ortaya çıkan bu durum, toplumsal cinsiyet alanına girmektedir. Baskın erkeklik ideolojileri, toplum içerisinde bir erkeğin nasıl davranması/davranmaması gerektiği konusunda kalın çizgiler çizmektedir. Bu ideolojilere normlar, kalıp yargılar, roller ve ilişkiler dâhildir. Bu durumun kültüre bağlı olarak farklı göstergeleri olsa da egemen erkek ideolojisi farklı toplumsal kurumlara dayanmaktadır. Gerekli tüm normlar, erkeğin ailenin reisi, otoriter, sert, güçlü, koruyucu ve gerektiğinde saldırgan olması gerektiğidir.

Erkekler, çocukluktan yetişkinliğe geçerken sosyal ilişkilerde bu rol ve normlara uyum sağlar. Aynı zamanda güç kurmayı ve ayrıcalıklar kazanmayı öğrenirler. Bu nedenle erkeklik doğrudan biyolojik özelliklerin bir sonucu olarak sunulmaz, erkek çocukların yaşadıkları kültürde yavaş yavaş edindikleri güç ve ayrıcalıkların tekrarlanan ifadelerine dayanır (Connel, 2005). Filmde erkeklik kriziyle bağlantılı birkaç bölüm tespit edilmiştir. Mine ve Müge ormanda gezintiye çıktıkları sırada babalarının kahvaltıda uzaylılar ile ilgili söylemlerini hatırlarlar. Mine ve Müge o an babalarının bir

uzaylı ile karşılaştığında nasıl bir tepki vereceğini hayal ederler. Çocuklar, uzaylıların eve geldikleri sırada babalarının, onlara karşı koyduğuna ve onları korkutmaya çalıştığına şahit olurlar. Uzaylılar bunun üzerine ellerindeki şok cihazı yardımıyla Galip Bey'i yerden yere vurmaya başlar. O esnada Galip Bey korkmuş bir vaziyette uzaylılara kendisini bırakmalarını, çocukların gözü önünde hırpalamalarının ayıp olduğunu dile getirir: Galip Bey'in filmdeki diyalogu şu şekilde ilerlemiştir:

Bırakın beni! Arkadaş, çoluk çocuğun önünde ayıp oluyor. İmdat! İmdat!

Galip Bey, eşinin ve çocuklarının gözü önünde hırpalanmayı kabul etmez. Filmde canı tehlikede olan erkeğin ilk düşündüğü şey, ailesinin kendisiyle ilgili düşüneneceği olumsuz yargılardır. Çünkü dayanıklılığı ve fiziksel yeterliliği korumak veya muhafaza etmek, erkekler için önemli bir konu olmakla beraber ciddi bir gerilimi de ifade etmektedir (Watkins, 2004). Toplumsal normlara göre zorluklar aşarak kazanılan 'erkeklik' pekişmeli, korunmalı ve bir gelenek gibi aktarılmalıdır (Yücel, 2014: 42). Dolayısıyla filmde olumsuz durumları gururuna yediremeyen kahramanın ilk tepkisi de buna yönelik olmuştur.

Erkeklik krizi ile ilgili bir bölüm de mangal yakma sahnesinde görülmektedir. Galip Bey, aile babasının sorumluluğu gereği mangalı kendisi yakmak ister. Fakat bu durum kendisi için biraz zorlaşır. Bu durumu fark eden Lale Hanım, eşi Galip Bey'e mangalın neden yanmadığını sorar. Galip Bey, mangalı yakamadığını söylemek yerine çeşitli bahanelerin ardına sığınır. Filmde bu diyaloglar Mıncır'ın gözünden şu şekilde anlatılmaktadır:

Leyla Hanım: *Galip'çiğim neden yanmadı gene mangal?*

Galip Bey: *(Öksürür) Ağaç dalları yaş olunca tabii yanmıyor. Rüzgâr da yok ki kolay yansın*

Leyla Hanım: *Ay zehirleneceksin, dikkat et!*

Galip Bey: *Şimdi yanar. Benim ne zaman mangal yakamadığım görülmüş!*

Mıncır: *(Kedi) Ah Galip Bey! Sizin bu mangal konusundaki azminize hayranım.*

Galip Bey: *Bu sefer kesin yanacak.*

Filmdeki diyaloglara bakıldığında Galip Bey'in daha öncesinde de mangalı yakamadığı anlaşılmaktadır. Galip Bey, mangal başında yüzü kömürden kapkara olmuş bir şekilde öksürmektedir. Bunu gören Leyla Hanım, eşini uyarır ve ona dikkat etmesi gerektiğini söyler fakat Galip Bey, ortada hiçbir problem yokmuş gibi davranır. Fakat kahramanın dolaylı da olsa gerildiği görülmektedir. Dolayısıyla kahramanın ortaya koyduğu tepki kendini ispatlama ihtiyacından doğmaktadır. Çünkü erkeklik kültürel bir olgudur. Bu nedenle birey, erkekliğine zarar gelmemesi için devamlı olarak kendini ispat etme ihtiyacı duymaktadır. Bu da erkeğin kaygı yaşamasına neden olmaktadır (Zeybekoğlu, 2010: 8). Buradan hareketle Galip Bey'in yaşadığı bu durum, kültürel bir olgu olan erkekliğin zedelenmemesi ve zayıflamaması adına erkeğin verdiği mücadeledir.

Filmde bununla ilgili bir başka kesit ise çocukların ormanda kaybolması bölümünde gerçekleşmektedir. Çocukların eve gelmediğini gören Leyla Hanım telaşlanmaya başlar ve durumu Galip Bey'e anlatır. Galip Bey ormana gitmek için hazırlandığı esnada kendisiyle beraber gelen köpeğini (Biber) götürmek istemez. Bunun üzerine Leyla Hanım, Galip Bey'e köpeğin, çocukları daha hızlı bulacağını söyleyerek köpeği yanında götürmesini ister. Galip Bey bu duruma bozulur ve kendini köpekle kıyaslamaya başlar. Bu durum filmde şu şekilde geçmektedir:

Galip Bey: *Biber (köpek) sen burada kal.*

Leyla Hanım: *Yok yok. Seninle gelsin. O, çocukları çabucak bulur.*

Galip Bey: *Ne yani benden daha mı becerikli? Koskoca Galip çocuklarını bulamayacak Biber bulacak haa!*

Leyla Hanım: *Of Galip tartışmayalım! O bir köpek. Senden benden daha iyi koku alıyor. Hem iz sürüyor işi bu hayatım.*

Galip Bey: *Hadi yürü yürü. Üstün yetenekli Biber Bey! Bakalım hangimiz önce çocukları bulacak.*

Galip Bey, çocukları köpektan önce bulacağını söyleyerek kendisini köpektan daha üstün ve

becerikli olduğunu dile getirir. Leyla Hanım'ın ısrarı üzerine köpeği yanında götüren Galip Bey, köpeğe: “Üstün yetenekli Biber, bakalım hangimiz önce çocukları bulacak ” ifadelerini kullanarak ondan daha yetenekli olduğunu ima eder ve bu konuda köpekle zıtlar. Dolayısıyla yine burada Galip Bey, erkekliliğine zarar gelmemesi için kendini ön plana çıkarmaktadır. Buna benzer bir kesit de Galip Bey'in balık tutmaya çalıştığı sahnede görülmüştür. Galip Bey balık tuttuğu sırada dengesini kaybeder ve suya düşer. Suda boğulma tehlikesi geçiren Galip Bey'i uzaylı Tostos kurtarır. Bir süre sonra ayılıp kendine gelen Galip Bey'in kızlarıyla şu şekilde bir diyalogu geçmektedir.

Unutmayın babanız sporcudur, suya düşer kalker gene balık tutmaya devam eder

Bu durum bir anlamda Galip Bey'in kusurları örtme çabası götüğü görülmektedir. Bir yandan da bu diyalog, Türk toplumunda erkeklerin kolay pes etmeyip mücadele ettiğini ve her türlü tehlikeye karşı hazır olduğunu göstermektedir. Yine burada toplumsal cinsiyetin bir yansıması görülmüştür.

Sonuç olarak çizgi filmdeki kahramanların rolleri ve davranışları incelendiğinde filmde kısmen de olsa modern bir aile yapısının oluşturulduğu görülmektedir. Evin reisi konumunda olan Galip Bey'in kararları vermesine rağmen, Lale Hanım'ın bu kararları onaylama sürecindeki rolü öne çıkmaktadır. Bu durum, Lale Hanım'ın Galip Bey'e danışmanlık yaptığı izlenimini yaratmaktadır. Dolayısıyla çizgi filmde, cinsiyet rollerinin ötesinde bir temsil sunulmaktadır. Çünkü yeri geldiğinde Galip Bey'in çocukça tavırları ve hayal kırıklıkları sıkça dikkat çekerken, Lale Hanım'ın baskın, sakin ve olgun kişiliği yer yer vurgulanmaya çalışılmıştır. Bu şekilde, Galip Bey'in aile içinde tek başına bir otorite olarak görülmediği, eşyle birlikte kararlar aldığı ve onu dinlediği bir karakter profili çizilmiştir. Bu da, cinsiyetçi klişelere karşı olumlu ve modern bir aile yapısının sergilendiğini göstermiştir. Dolayısıyla çizgi filmde verilmek istenen bir mesaj da cinsiyet rollerinin gereğinden fazla abartıldığını ortaya koymak ve Galip Bey şahsında bir eleştirel bakış açısı sergilemektir.

Sonuç

Toplum içerisinde grupların ve bireylerin davranış kalıpları üzerinde önemli bir etkiye sahip olan çizgi film sineması, kitle iletişim araçları içinde önemli bir güce sahiptir. Gün geçtikçe her toplumda yerli ve yabancı çizgi filmlerin sayısı artmakta ve birçok farklı konuda yeni çizgi filmler çekilmektedir. Günümüzde çocuklara cinsiyet rollerinin tanıtılmasında ve öğretilmesinde bu çizgi filmler kullanılmaktadır. Özellikle çocuk izleyici kitlesine hitap eden bu filmler, çocukların dilsel, bilişsel, ruhsal ve fiziksel gelişimine olumlu katkı sağlarken bir yandan da toplumda öğretilmiş cinsiyetçi kalıp yargılarını aktarmak gibi olumsuz bir özelliğe de sahiptir. Bu bakımdan bu filmlerin toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi ve analiz edilmesi önemli bir konu olmuştur. Buradan hareketle çalışmada 2016 yılında gösterime giren “Canım Kardeşim Benim: Uzaylılar mı Gelmiş?” filmi, toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmiş ve konuyla ilgili birçok tespitte bulunulmuştur. Filmde, karakterlerin davranışlarına ve rollerine bakıldığında birçok yerde erkek ve kadınla ilgili cinsiyetçi rollerin yer aldığı, erkek egemenliğinin ön planda olduğu, yer yer kadınların duygusal özellikleri öne çıkarılarak arka plana atıldığı ve kadının kendini yeterince ortaya koyamadığı görülmüştür. Kısmen ataerkil yapının ağır bastığı bu çizgi filmde toplumsal cinsiyet kalıpları yeniden inşa edilerek pekiştirilmiştir. Fakat ara ara filmde geçen birçok cinsiyetçi kalıp yargı, Galip Bey şahsında eleştirel bir tutumla sergilenmiş ve böylelikle cinsiyet rollerinin ötesinde bir temsil sunulmuştur. Buradan hareketle çizgi film yapımcılarının, toplumsal cinsiyetle ilgili kalıp yargılarını dikkate alarak senaryolarını kurgulamaları, başka bir deyişle cinsiyet eşitliğine dikkat etmeleri gerekmektedir. Çünkü erken çocukluk dönemi, çocuk gelişimin en hızlı olduğu ve çocukların dünya ile ilgili görüşlerinin şekillendiği önemli bir dönemi kapsamaktadır. Böyle bir dönemde çizgi filmde yer alan birçok içerik, diyalog ve görseller dolaylı da olsa çocukların hayal dünyasını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu bakımdan filmde cinsiyet eşitliğinin bir göstergesi olarak film karakterlerinin rollerinin eşit olmaları gerekmekte ve özellikle iş ve ev içi görevlerde eşitlikçi bir dağılıma yer verilmelidir.

Kaynaklar

- AHMED, S., & WAHAB, J. A. (2014). “Animation and Socialization Process: Gender Role Portrayal on Cartoon Network”. *Asian Social Science*, s. 44-53.

- AKIN YALÇIN, Y. (2017). "Emeğin Savunuşundan Kentin Savunuşuna: Kadın Direnişlerinde Beden-Emek-Kent Diyalektiği", *Toplumsal Cinsiyet ve Kadın-Mekân Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, s. 173-188.
- ATAY, A. (2020). "Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Lanthimos Filmlerini Tartışmak: "The Lobster", "The Killing of a Sacred Deer" ve "The Favourite". *İletişim Çalışmaları Dergisi*, S. 17, s. 133-162.
- ARAL, N. ve Doğan Keskin, A. (2018). "Ebeveyn Bakış Açısıyla 0-6 Yaş Döneminde Teknolojik Alet Kullanımının İncelenmesi". *Addicta: The Turkish Journal on Addiction*, 5(2), 317-348.
- BEKTAŞ, M. ve BARUT, Y. (2019). "Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Ömer Seyfettin'in Eleğimsağma Hikâyesinin İncelenmesi". *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3 (6), 116-126.
- BİNGÖL, C. (2018). "Toplumsal Bellek, 'Sürgün' ve Belgesel Sinema". *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(4), 51- 57.
- BORA, A. (2009). 'Kadın Sorunu' mu, Erkek Egemenliği mi?. *Modern Türkiye 'de Siyasi Düşünce Dönemler ve Zihniyetler*, (Ed. Tanıl Bora ve Mehmet Gültekin), İstanbul: İletişim Yayınları.
- BOZ, İ., ÖZÇETİN, E., TESKERECİ, G. (2018). "İnfertilitede Anne Olma". *Kuramsal Bir Analiz Psikyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(4), 496-511.
- BOZOK, M. (2019). "Göç Sonucu Yaşanan Erkeklik Krizlerinin Bir Yüzü Olarak Erkekliğin Kaybı". *Journal of Economy Culture and Society*. Sayı 60, s. 171-185.
- CRAİK, J. (1989). "The Making of Mother: The Role of the Kitchen in the Home. G. Allan ve C. Crow (Ed.)". *Home and Family: Creating the Domestic Sphere* (s. 48-65). London: The Macmillan Press.
- CONNELL, R. W. (2005). *Masculinities*. Berkeley: University of California Press.
- ÇAPAR, M. (2006). "Toplumsal Cinsiyet ve İşbölümü". *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, s. 56-74.
- DEMİR, R. (2021). "Canım Kardeşim Benim Uzaylılar Mı Gelmiş? Çizgi Filmine Folklorik Bir Bakış". *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 6(1), 71-83.
- DEMİR, R. (2021). "Kötü Kedi Şerafettin" Animasyon Filminin Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Çözümlemesi". *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, Cilt: 14, Sayı: 33, 146-161.
- DEMİRİZ, G. ve BARAN, B. H. (2018). Babalık Deneyimleri'nde Erkeklerin Değiş(mey)en Yüzü: Blogger Babaların Anlatıları Üzerinden Bir Analiz. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*. 17(3): 1074-1089.
- DENİZ, A. (2021). "Yerli Yapım Çizgi Filmlerde Toplumsal Cinsiyet Eşit(siz)liği". *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi (OPUS)*, Cilt 18(43), 6942-6979.
- DÖKMEN, Z. Y. (2004). *Toplumsal Cinsiyet, Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. İstanbul: Sistem Yayınları.
- ERUS, Z. Ç. (2006). *Amerikan Toplumunun Bir Yansıması Olarak Hollywood Çocuk Filmlerinde Aile*. İstanbul: Beta Yayınları.
- ERUS, Z. Ç. ve GÜRKAN, H. (2012). "Toplumsal Cinsiyet ve Sinemaya Yansıması: Yeniden Çekimler Aracılığıyla Japon ve Amerikan Sinemalarında Kadının Temsiline Bir Bakış". *Selçuk İletişim Dergisi*, 7(3), 206-217.
- GIDDENS, A. (2000). *Sosyoloji*. (Yay. Haz: Hüseyin Özel ve Cemal Güzel). Ankara: Ayraç Yayınevi.
- IŞIK, M. (Ed.), ERDEM, A., GÜLLÜOĞLU, Ö. ve AKBABA, E. (2007). *Televizyon ve Çocuk*. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- KAÇAR, Ö. (2007). *Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Konumu: Türkiye 'de Yakın Zamanlardaki Değişimi Anlamak*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖKTEM, F., SAYIL, M. ve ÇELENK ÖZEN, S. (2006). *Kodlayıcı Eğitim Kitapçığı*. Ankara: RTÜK Yayını.

- ÖZGÖKBEL BİLİS, P. (2011). *Çizgi Filmlerde Temsil Edilen Toplumsal Değerler Sistemi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- RENKMEN, M. (2015). “Evlilik Programlarında Hegemonik Erkekliğin İnşası, Temsili ve Ataerkil Söylem. Ş. Yavuz (Dü.) içinde, *Toplumsal Cinsiyet ve Medya* (s. 247-286). Heyamola Yayınları.
- RUDMAN, L. ve PHELAN, J.(2008). “Backlash Effects For Disconfirming Gender Stereotypes In Organizations”. *Research in Organizational Behavior Journal*, C. 28, s. 61-72.
- SANCAR, S. (2020). *Erkeklik: İmkânsız İktidar - Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler*. İstanbul: Metis Yayınları.
- SCOTT, W. J. (2011). *Toplumsal Cinsiyet: Faydalı Bir Tarihsel Analiz Kategorisi* (Çev. Aykut Tunç Kılıç). İstanbul: Agora Yayıncılık.
- TİN, N. ve ALPTEKİN, D. (2022). “Tarihsel Süreçte Babalık Deneyimlerinin Toplumsal Cinsiyet Analizi”. *Sosyoloji Dergisi*, 43, 155-191.
- TUĞRUL, Y. (2019). “Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadınların Annelik Deneyimleri Üzerine Bir Saha Çalışması”. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 3, 71-90.
- TÜRKOĞLU Semiz, H. ve TÜRKOĞLU, S. (2022). “Çizgi Filmlerde Toplumsal Cinsiyet Roller, Kalıp Yargılar ve Karakterlerin Kurgu Dağılımı Üzerine Bir Analiz: TRT Çocuk Kanalı Örneği.” *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (49): 48-65.
- URHAN, B. (2015). “Toplumsal Cinsiyete Dayalı İşbölümü ve İşçi Sendikalarında İzdüşümleri”. *Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, Cilt: 15 Sayı: 56, 22 – 29.
- ÜNER, S. (2008). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği*. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.
- VATANDAŞ, C. (2007). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. *Sosyoloji Konferansları*, S. (35), 29-56.
- WALKİNS, G. J. (2004). *The Will to Change: Men, Masculinity, and Love*. New York: Atria Books.
- YAĞAN GÜDER, S., AY, A., SARAY, F., KILIÇ, İ. (2017). “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının İzledikleri Çizgi Filmlerin Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları Açısından İncelenmesi: Niloya Örneği”. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 96-111.
- YAMAN, M. (2012). “Cinsiyete Dayalı İşbölümü Üzerine Notlar - Kavramsal ve Tarihi İpuçları”. *Feminist Politika Dergisi*, Sayı 16, s. 16-20.
- YÜCEL, V. (2014). *Kahramanın Yolculuğu Mitik Erkeklik ve Suç Draması*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- ZEYBEKOĞLU, Ö. (2010). “Toplumsal Cinsiyet Roller Bağlamında Türk Toplumunun Erkeklik Algısı”. *Ethos: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*. 3(1): 1-14.